

LGBTİ+'lar Barış Üzerine Yazdı: Barışa Tutunmak!

written by DEMOS ARAŞTIRMA | 6 Temmuz 2023

Geçiş döneminin başlangıcı olabilecek kritik bir eşiğin aşılamamasından hemen sonra biz LGBTİ+'lara açılmış savaşın alenileşmesi; şiddetle birlikte çatışmanın katlanmasının yarattığı zor koşullara rağmen farklı şehirlerden yola çıkarak barışı konuşmak ve inşa etmek için bir araya geldik. Barışı konuşurken nasıl bir barış tahayyül ettiğimizi, savaşın ve çatışmanın sonlandırılmasıyla birlikte gerçekçi bir barış inşasında neler yaptığımızı/yapacağımızı, LGBTİ+ hareketinin anti-militarizmi nasıl politika haline getirdiğini ve eylemselliğine entegre ettiğini yani barıştan taraf ve barışın da öznesi olduğumuzu göstermek istedik. Ülke içerisindeki aile-vatan mefhumları üzerinden yürütülen savaş(lar)ın, sınır ötesindeki savaş(lar)ı, işgal altındaki topraklardaki çatışmanın ve savaş(lar)ın da ülke içerisindeki özel savaş politikalarını ve yapısal şiddeti vahşice meşrulaştırdığı bir ortamda tek bir çaremiz var: Barışa Tutunmak!

Toplumsal Barış ve Lubunyalılar

Aygün Uğur Saltık

"Savaş bir gün biterse kendimize şunu sormalıyız: Peki ya ölüleri ne yapacağız? Neden öldüler?"

-Cesare Pavese

Türkiye’de toplumsal bir barış inşası tahayyülü ve gerçekçi bir barışın sağlanabilmesi benim için öncelikle Türkiye Cumhuriyeti’nin kurucu ideolojisine, Cumhuriyet’in ulus-devlet inşası yolunda belirlediği politikalara ve bu politikaların günümüze kadar devam eden örüntüsüne bakmaktan geçiyor. Olası bir geçiş dönemi adaletinden ve barış inşasından bahsedebilmek; en temelde toplumsal barışı sarsan ve barışa müdahale eden Türkiye Cumhuriyeti kurucu kadrolarının ve politikalarının, ulus-devlet inşası sürecinde başlayan faillikleri ile yüzleşerek mümkün oluyor.

Asimilasyon ve köksüzleştirme geleneğini Osmanlı’dan devşiren Türkiye Cumhuriyeti’nin kurucu kadroları, ulus-devlet inşası sürecinde yok edilmesi gereken kimlikleri Türklük ve Sünni Müslümanlık üzerinden belirleyerek ulusal kimliği inşa etti. Türk, Türkçü ve Sünni Müslüman olmayanlar, Türk ve Türkçülüğü kabul etmeyenler sistemli bir biçimde “kesilip atıldı”.^[1] Cumhuriyet’in kurucu kadrosunu oluşturan İttihatçılar, milliyetçi politikalar sonucu 1914-1915 yılında Ermeniler, Süryaniler ve Rumlar için yaşadıkları toprakları toplu mezarlara çevirerek “ötekileri” yok etme politikasını Cumhuriyet’e devretti. Devredilen politikalar; düzenli bir şekilde Türkiye’de nefret suçlarını, soykırımları, katliamları, ölümleri ve savaşları sürdürdü; toplumsal barış inşasına ket vurdu.

Türkiye Cumhuriyeti, devrıldığı politikalar sonucu “farklı” kimliklere/topluluklara müdahale ederek toplumsal barış inşasını sarsmaya ve insan hakları ihlallerine neden olmaya geçmişte olduğu gibi günümüzde de devam ediyor. Türkiye’deki barış mücadelesinin tarihi ise hakikat ve adalet talebiyle yazılıyor. Cumhuriyet’in kuruluşundan günümüze hak ihlallerini ağır bir şekilde yaşayan kimlikler/topluluklar, barış deneyimleri ile beraber ihtiyaç ve taleplerini de güçlü bir şekilde dile getirerek barışı inşa etmek için çabalıyor. Bu bağlamda hak ihlallerini yıkıcı bir biçimde yaşayan tüm kimliklerin/toplulukların talep ve ihtiyaçlarını dikkate almak, deneyimlerini göz önünde bulundurmak ve her birini barış inşası süreçlerine dahil etmek; Türkiye’de kalıcı bir barışın sağlanabilmesi için öne çıkıyor.

Toplumsal barış inşasının ve mücadelesinin bir parçası olan LGBTİ+lar ise milliyetçi politikaların bir sonucu olarak doğrudan veya dolaylı olarak hak ihlallerine uğramakla birlikte “negatif barış” sürecinde veya süreçlerinde dahi sistematik olarak hedef gösteriliyor; ayrımcılığa, şiddete ve nefret suçlarına maruz bırakılıyor.

Çatışma süreçlerine ve devlet şiddetine varana kadar LGBTİ+’lara yönelik ayrımcılık ve şiddet, aile içinden başlayarak toplumsal cinsiyete dayalı eşitsizlikler ile yaşamın her alanında kendini gösteriyor. Ayrımcılığın ve hak ihlallerinin yalnızca çatışmanın yaşandığı süreçte değil, çatışma sonrası dönemde de devam ettiğini söylemek mümkün. Lubunyalar, devlet şiddetinin ve savaşın negatif barış pratikleri ile sonlandırıldığı(!) durumda da toplumsal cinsiyete dayalı eşitsizliği ve şiddeti yaşamaya devam ediyor.

LGBTİ+lar, tüm bu nedenlerle devlet şiddetine ve toplumsal şiddete karşı barış tahayyüllerini ve taleplerini sadece sıcak çatışmanın son bulduğu “negatif bir barış süreci” üzerinden dile getirmiyor; savaşın son bulabilmesi için devlet şiddetini besleyen toplumsal cinsiyet eşitsizliğine dayalı ayrımcılığın ve şiddetin her alanda son bulması gerektiğini de vurguluyor. Toplumsal barış inşası yolunda şiddetin farklı türlerinin birbiriyle kesişmesi, kesişen şiddet türlerinin çatışmaların kaynağını oluşturması, çatışmaları şiddetlendirmesi ve çözümü engellemesi nedeniyle toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin yanında etnik kimliklere yönelik ayrımcılığın, sömürünün ve ekonomik eşitsizliklere dayanan şiddetin de son bulması gerekliliğine dikkat çekiyor.

Son olarak toplumsal barış inşasında mücadele, yöntem ve tahayyüller her ne kadar değişken olsa da toplumsal barışın gerçekçi bir biçimde inşa edilebilmesi ve sürdürülebilmesi için toplumun tüm bileşenlerinin hak ihlalleri ile yüzleşmesi, barış inşasının özneleri haline gelmesi ve bu süreçte söz sahibi olması gerekiyor. Barış inşası süreçlerinin tepeden inme bir şekilde ilerlememesi, öznelerin

talep ve ihtiyaçlarının göz önünde bulundurulması, barış için diyalog ve ortaklaşmanın mücadele alanlarında vurgulanması hayati önem taşıyor.

Toplumsal barış ve herkesin eşıt bir şekilde yaşadığı bir toplum hayaliyle...

LGBTİ+ Hareketinin Anti-Militarist Politikası

Serhat Alan

“Tartışamadığımız için mi savaştık? Bu savaş, birikmiş öfkenin ne kadarını patlattı? Daha ne kadar savaş tohumu hazır bekliyor? Bunlara karşı yürütülen imha mücadelesi, kaç tohum serpti kan dolu? Ya barış mücadelesi? Ya bizim barışılar?”

– Pınar Selek

Adı Konmamış Savaş(lar)ın adının konulmaya başlandığı, LGBTİ+’lara yönelik hedef gösterilme ve şiddet çağrılarının arttığı bir dönemde “Barış’a Tutunmak” daha da önemli hale geldi. Neoliberalizmin ve savaşın, ekseriyetle özel savaş politikalarının getirdiğı yoksulluk ve yoksunluk tüm ötekileştirilen gruplarda olduğı gibi LGBTİ+’lar üzerinde de etkisini giderek daha fazla gösteriyor. Burada kritik olansa bu politikalarla LGBTİ+’lara yönelik yapısal şiddetin daha fazla görünmez kılınması ve LGBTİ+’ların, barış mücadelesi de dahil olmak üzere hak temelli toplumsal hareketlerle temasının azalmasıdır. Tam da bu sorunlar sebebiyle bir yandan milliyetçilik, militarizm ve ataerki ortaklığını teşhir ederek bir yandan da LGBTİ+’ların barışla ilişkisinin öneminden yola çıkarak bu ilişkinin temas alanlarını, hem barış hareketinin hem de LGBTİ+ hareketinin birlikte dönüşümünü bu yazıda tekrar hatırlatacağım. Bu hatırlatmayla hem barışın toplumsallaşması hem de LGBTİ+ hareketinin anti-militarist konumuna ve ilkeselliğine dair yeni tartışmaların açılmasını umuyorum.

LGBTİ+’lar için barış birçok açıdan önemli olsa da bunları belli başlıklarda toplamak mümkündür. Bu başlıkların başında elbette güvenlik geliyor. Pozitif barışın, yani yalnızca şiddetin fiziksel boyutlarının ve çatışmanın son bulmadığı aynı zamanda yapısal şiddetin de son bulduğu bir sürecin, tesis edilmediğı bir toplumda savaş ve şiddetin etkisiyle birlikte ötekileştirilen grupların yaşamlarına değeri biçilerek “gözden çıkarılabilir” bir kesim yaratılıyor. Bu gruplar gözden çıkarılırken ve maruz kaldıkları şiddet görünmez kılınırken bu durumu meşrulaştırmak için de suçlulaştırılıyor ve politika üretebilecekleri alanlar kısıtlanarak araçsızlaştırılıyorlar.

Elbette bu süreç beraberinde adalet ve eşıtlik kavramlarını akıllara getiriyor. Toplum içerisinde eşıt yurttaş olarak kabul edilmeyen LGBTİ+’lar için barışın olmadığı hatta kendilerine karşı savaş ilan edilmiş bir toplumda yaşarken uygulanan hukuk düşman ceza hukuku olmaya başlıyor. Çünkü yaşamak, çalışmak, barınmak, beslenmek gibi temel haklara dahi erişimin lubunyalar için kısıtlanmasının toplum vicdanında meşrulaştırılabilmesi için ancak kişilikten çıkarılmaları yani insandışılaştırılmaları gerekiyor.

Her şeyden önce sağığımız, refahımız ve esenliğimiz için barışa ihtiyaç duyuyoruz. Özel savaş politikaları güvenliğinin, adaletin ve eşıt haklara erişimin bulunmadığı bir ortamı sürekli yeniden üreterek LGBTİ+’lar üzerinde telafisi zor travmalar yaratıyor. LGBTİ+’lar için barış ne kadar kritikse kalıcı bir barışın tesisi için de toplumsal cinsiyet perspektifi bir o kadar kritik. Çünkü toplumsal cinsiyet perspektifi barışın daha bütüncül ve kapsayıcı bir biçimde tesisini sağılamaya yarar. Bu perspektif barış süreçlerine kadınların ve LGBTİ+’ların etkin biçimde katılımlarını ve deneyimlerinin

duyulmasını önceliklendirir. Bu katılım ve deneyimler çatışma sürecinde yaşanan cinsel şiddet, zorla kaybetme, istismar gibi farklı boyutlardaki ihlalleri çözümlenmesi ve önlenmesini sağlamasının yanı sıra barışın sürdürülebilirliği ve toplumsallaşması açısından hayatidir.

Birbiri için önemi bir hayli fazla olan barış mücadelesi ve LGBTİ+ hareketinin, temas alanlarını, geçmişteki dayanışmalarını ve kolektif dönüşümlerini bilmek bu iki hareket arasındaki ilişkiyi doğru şekilde analiz etmeyi sağlar. LGBTİ+ ve barış hareketlerinin arşivleri incelendiğinde Türkiye'deki ve Kürdistan'daki son 30 yıllık süreç birçok açıdan bizlere bilgi verebiliyor. LGBTİ+ hareketinin yazılı arşivlerini incelediğimizde barış mücadelesine dair beş ana başlık öne çıkıyor: "Kendinle barışma" retoriği; anti-militarizm, askerlik, savaş ve barış; toplumsal barış; savaş karşıtı mücadeleler; savaşa karşı küresel dayanışma^[2]. Bu başlıklarla birlikte temas alanlarına baktığımızda ise karşımıza LGBTİ+ aktivisti Mehmet Tarhan'ın vicdani reddinden pembe tezkereye^[3], Kaos GL dergisinin ilk sayısındaki anti-militarist çıkışından Barış için Kadın Platformlarına Kaos GL ve Lambdaİstanbul'un dahil olmasına^[4]; Irak'ta Savaşa Hayır Kampanyaları'ndan Yeşim Başaran'ın Türkiye'nin militarist uygulamalarına karşı çıktığı yazısından^[5], Kadınlar Barış İstiyor: Hemen Şimdi mitinginden Lezbiyen ve Geylerin Sorunları ve Toplumsal Barış için Çözüm Arayışları Sempozyumu'na; Bombalara Karşı Sofralardan^[6] Keskesor LGBT Oluşum'un Dersim'de barış çağrısına^[7]; Lambdaİstanbul'un "Ataerkilliğe, Militarizm'e ve Savaşa Karşı Barış" panelinden^[8] 14. İstanbul Onur Haftası kapsamında "İşgal Altında LGBTİ+ Olmak" paneline^[9], donörün baskısıyla 2020 Şugariyet Ödülleri'nde savaş politikalarını eleştirmeye sansür uygulayan -ve elbette sonradan özeleştirisi veren- SPoD'a LGBTİ+ hareketi içerisindeki birçok özne ve kuruluşun militarizm üzerinden eleştiri yapmasına^[10] kadar birçok ortaklaşma çıkıyor. Peki bu ortaklaşma nasıl ortaya çıkıyor ve nereye evriliyor?

LGBTİ+ hareketinin barış mücadelesi ile olan anti-militarist ortaklığı basit bir müttefiklik olarak yorumlansa da bu algı yalnızca buzdağının görünen kısmıdır. Bu ortaklaşma, aslında birbirini besleyen cisheteropatriyarka-milliyetçilik-militarizm ilişkileneşine karşı LGBTİ+ hareketinin anti-militarizmi etik bir ilke olarak görmesi halidir. Elbette bunu iddia edebilmek için bu üç kuram arasındaki ilişkiyi yorumlamak gerekir. Her ne kadar birkaç cümle ile ifade etmek zor olsa da bu ilişkilerin ortaklaştığı nokta kuşkusuz sömürü ve eril tahakküm olarak karşımıza çıkıyor. Militarizmin ürettiği/beslediği erkeklikler birçok açıdan ataerkinin arzuladığı toplumsal cinsiyetin bir yansıması. Bu yansıma, toplumsal cinsiyete dayalı ilişkilerin belirli bir biçiminin savaşlara yol açan, savaşıların sürmesini sağlayan sistemin karakteristik bir parçası olduğunu görmek zorundayız. Bu zorundalık, anti-militarizmin LGBTİ+ hareketi için kritikliğini işaret eden bir konumda olmasının yanı sıra kurulan temasın kendi kesişimsel mücadelemizin tavizsiz ilkeleri alması sonucunu doğuruyor. Zira anti-militarizmden taviz verdiğimiz her an cisheteropatriyarka eril tahakküm sistemini yeniden üretmeye devam edecektir.

Kaynakça

<https://demos.org.tr/wp-content/uploads/2021/09/turkiye-de-kadin-ve-lgbti-orgutlerinin-baris-mucadelesi-raporu.pdf>

[1] İsmet İnönü, Türkiye Cumhuriyeti'nin ulus-devlet inşası politikasını "Vatan toprağı üzerinde yaşayan herkesi Türk ve Türkçü yapacağız. Türk ve Türkçülüğü kabul etmeyenleri sistemli biçimde kesip atacacağız." (Vakit Gazetesi, 27 Nisan 1925) sözleri ile özetlemiştir.

[2] LGBTİ+ Hareketinde Barışın Patikaları (1): Adı Konmamış Bu Savaşta...- DEMOS- Yıldız Tar

[3] LGBTİ+ Hareketinde Barışın Patikaları (2): Mehmet Barış'ı Seviyor- DEMOS- Yıldız Tar

[4] Kaos GL (1994). Kaos Şanlıyor. Kaos GL Dergisi, 1, 1-2.

[5] Yeşim Başaran, (2003). Savaş ve Barış. Kaos GL Dergisi, 78, 18-19.

[6]<https://kaosgl.org/haber/bombalara-karsi-sofralarrrsquad-lsqwasavas-gunlerinde-antimilitarizmrsquo>
[uo](https://kaosgl.org/haber/bombalara-karsi-sofralarrrsquad-lsqwasavas-gunlerinde-antimilitarizmrsquo)

[7]<https://kaosgl.org/haber/lgbtrrsquoler-dersimrsquode-barisa-ses-verdi>

[8]<https://m.bianet.org/bianet/toplumsal-cinsiyet/142026-lambdaistanbul-da-ataerkillige-ve-militarizme-karsi-baris>,

[9]Onur Haftası'nda "işgal altında LGBTİ olmak" tartışıldı, Kaos GL, 27 Haziran 2016.

[10]<https://velvele.net/2020/11/05/sugariyet-odullerinden-cekiliyoruz-cunku/>

Blog sayfasında yer alan yazıların ve yayınların tüm hakları saklıdır. Blog yazıları yalnızca kaynağı gösterilerek kullanılabilir. Sayfada yayınlanan yazıların içeriği yazarın kendi sorumluluğu olup DEMOS'un herhangi bir hukuki ve/veya cezai sorumluluğu bulunmamaktadır.